

merov da posneti, da gre za nevarnega zločinca iz navade (§ 20a in § 42e nemškega kz.).

Dosledno temu je nemška judikatura zavzela tudi stališče, da je takrat, ko gre za več primerov obritoma ali iz navade izvršenih kaznivih dejanj, odmeriti kazen po načelih, ki veljajo za realni stek.

O pristojnosti rednih kazenskih sodišč za sojenje dejanj, kaznivih po najnovejših predpisih.

Ivan Brelih.

Po zasedbi sedanje Ljubljanske pokrajine po italijanskih oboroženih silah so bile izdane razne naredbe, razglasi in dekreti - zakoni, ki vsebujejo tudi kazenskopravne določbe. Zlasti so važni številni oskrbovalni, porazdelitveni in tržni predpisi glede življenjskih potrebščin (in materia annonaria) Visokega komisarja za Ljubljansko pokrajino.

Kolikor ni bilo v posameznih uredbah izrečno določeno, katera oblastva so pristojna za kaznovanje posameznih kršitev v pošteb prihajajočih predpisov, so se v praksi pojavljali številni dvomi in spori. Deloma se ni zdelo vedno jasno, kaj spada v pristojnost upravnih oblastev na eni strani in sodišč na drugi strani, deloma pa so se glede posrednih kaznivih dejanj pojavili tudi dvomi, ali pripada sojenje istih vojaškemu vojnemu sodišču ali lokalnim rednim sodiščem.

V tem pogledu je vseboval temeljne določbe Ducejev bando (razglas) z dne 24. aprila 1941-XIX (Sl. L. št. 3), ki določa: Na ozemlju bivše Kraljevine Jugoslavije, zasedenem po italijanskih oboroženih silah, se uporabljajo še nadalje vsi tamkaj veljajoči zakonski predpisi v civilnih, trgovinskih, meničnih in kazenskih stvareh, kolikor ne odrede italijanska oblastva s posebnimi določbami kaj drugega (čl. 1). — Na ozemlju, označenem v prednjem členu, se nadaljuje izvrševanje sodstva po krajevnih sodnih organih ... (čl. 2). — V pristojnost vojaškega vojnega sodišča pri okupacijskih četah spada sojenje kaznivih dejanj, ki jih predvidevata vojaški kazenski zakonik in italijanski občni kazenski zakonik in ki jih izvrše italijanski državljani na ozemlju, omenjenem v členu 1., ali pa jih izvrši kdor koli drug na škodo oboroženih okupacijskih sil ali na škodo

oseb, ki jim pripadajo ali so od njih odvisne, ker so v njihovi službi ali v njihovem spremstvu; kakor tudi sojenje kaznivih dejanj, ki jih predvidevajo vsi drugi italijanski kazenski zakoni, katerih uporaba se razširi na navedeno ozemlje... (čl. 4).

Te določbe so bile potem še dopolnjene z razglasom z dne 17. maja 1941-XIX (Sl. L. št. 351), ki določa: Na ozemlju bivše Kraljevine Jugoslavije izvršujejo v civilnih, trgovinskih in kazenskih stvareh sodstvo pristojni okrajni sodniki, tribunali (okrožna sodišča) in apelacijska sodišča po tamkaj veljajočih postopnikih (čl. 8). — Italijanska vojaška sodišča ostanejo pristojna po določbah člena 4 razglasa z dne 24. aprila 1941. Ta vojaška vojna sodišča so pristojna za sojenje kaznivih dejanj, ki so predvidena z razglasi, izdanimi na zasedenem ozemlju (čl. 11).

Veljavnost odredb, izdanih za Ljubljansko pokrajino, je potrdil še kr. dekret — zakon z dne 7. junija 1941-XIX št. 454, ki določa v čl. 1: Do nadaljnje odredbe veljajo na ozemlju Ljubljanske pokrajine odredbe, ki jih navaja čl. 6 kr. dekreta — zakona z dne 18. maja 1941-XIX št. 452. (Tu so mišljene odredbe, ki so jih izdala zasedbena oblastva).

Po teh določbah spada torej v pristojnost vojaških sodišč tudi sojenje kaznivih dejanj, ki jih obravnavajo ital. zakoni, katerih veljavnost se je po 24. aprilu 1941 razširila na zasedeno ozemlje in sojenje kaznivih dejanj, ki jih predvidevajo razglasi, izdani za zasedeno ozemlje, — seveda kolikor posamezni razglasi ne določajo kaj drugega.

Gledé naredb (ordinanze), ki jih je izdal Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino in ki urejajo porazdelitev življenjskih potrebščin, potrošnjo istih, preskrbo z istimi in cene istih, ne more biti dvoma, da so kršitve določb teh naredb redoma spadale v sojenje rednih (civilnih in ne vojaških) sodišč, če ni bila izrečno določena druga pristojnost. Načelo italijanske zakonodaje je, da spada redoma kaznovanje kaznivih dejanj v pristojnost rednih sodišč in ne upravnih oblastev in to ne gledé na vrsto zagrožene kazni. Po italijanskih zakonih spadajo v presojo sodišča razni prestopki (contravvenzioni), kakor n. pr.: Odklonitev navedbe podatkov o lastni osebi (čl. 651 kaz. zak.); motenje zaposlitve in počitka drugih oseb (čl. 659), nadlegovanje in motenje drugih oseb (čl. 660 kz.); prireditve javnih predstav in zabav brez oblastvenega do-

voljenja (čl. 666 kz.); uživanje alkoholnih pijač ob času, ko prodaja istih ni dovoljena (čl. 687 kz.); dajanje alkoholnih pijač nedoletnim ali umobolnim osebam (čl. 689 kz.); upijanjenje drugih oseb (čl. 690 kz.); pijanost (čl. 688 kz.); dajanje alkoholnih pijač očitno pijani osebi (čl. 691 kz.); preklinjanje (čl. 724 kz.); mučenje živali (čl. 727 kz.) in razni drugi prestopki, ki so se pri nas kaznovali policijsko. — Tako spadajo tudi razne kršitve finančnih zakonov v pristojnost sodišč, le lažji primeri spadajo v pristojnost finančnega oblastva, namreč le primeri, za katere določa zakon samo kazen „ammenda“ (to je denarne globe, Geldbuße); v vseh drugih primerih, to je tudi takrat, kadar je zagrožena „multa“ (denarna kazen v ožjem pomenu besede, Geldstrafe) pa je pristojen za sojenje tribunal (okrožno sodišče) (čl. 21 zak. z dne 7. januarja 1929).

Ne glede na navedeno je upoštevati tudi dejstvo, da se posamezne naredbe Visokega komisarja „in materia annonaria“ sklicujejo na prejšnje naredbe jugoslovanskih oblastev, po katerih je bila tudi določena, vsaj za večino kršitev, pristojnost sodišč. Tako se cela vrsta naredb sklicuje na uredbo jugoslov. min. sveta z dne 12. marca 1941 Sl. L. 358 o cenah, ki je izrečno določila sodno pristojnost. To so n. pr. naredbe Visokega komisarja z dne 23. septembra 1941 št. 110 o prijavni obveznosti in prodaji pnevmatik za kolesa; z dne 26. septembra 1941 št. 112 o maksimalnih cenah za usnje in strojene kože; z dne 20. septembra 1941 št. 108 glede cen žita za oddajo „Prevodu“; nadalje razne druge naredbe o cenah za kondenzirano mleko, o trgovanju in predelavi lanenega semena, o potrošnji in cenah jedil v gostinskih obratih, o cenah za marmelado, za kavine surogate, za svinjsko meso, za koruzno moko, za med, za suhe gobe itd., ki so izšle pred dnem 26. januarja 1942.

Da je naredbodavec (to je Visoki komisar) v duhu italijanske zakonodaje pri izdajanju naredb „in materia annonaria“ imel v mislih redoma pristojnost sodišč in ne upravnih oblastev, izhaja iz naredbe z dne 26. januarja 1942, ki vsebuje določbe glede kršitev oskrbovalnih predpisov (to je predpisov „in materia annonaria“). Ta naredba je bila izdana očitno zaradi tega, da se zaradi hitrejšega in uspešnejšega pobijanja kršitev vsaj lažji prestopki, ki so najštevilnejši, od vzamejo presoji sodišč in odkažejo pristojnosti upravnih oblastev. Naredba sama pravi v uvodu, da se je smatralo za „umest-

no“, da se izdajo novi predpisi za pobijanje kršitev glede oskrbe, potrošnje in cen ter je v čl. 6 izrečno razveljavila vse prejšnje njeje nasprotne in z njo nerazdružljive določbe.

Ta naredba določa glede pristojnosti: Kr. kvestura (v Ljubljani) in upravna oblastva prve stopnje (na deželi) so pristojna izrekati kazen zapora do največ 2 mesecev, samo ali združeno z denarno kaznijo do največ 5000 lir. Če tako oblastvo misli, da je treba izreči višjo kazen, nego je zanjo samo pristojno, predloži ovadbo sodnemu oblastvu, — razen v primerih, ko je po čl. 7., 8. in 9. razglasa z dne 24. oktobra 1941 pristojno vojno sodišče. (Navedeni členi se nanašajo na primere, ko gre za znatne množine blaga, za povzročitev hude škode, za odtegnitve blaga normalni potrošnji, za dejanja pri izvrševanju obrti ali trgovine, ali za skrivanje blaga pri proizvajalcu, da se odtegne normalni potrošnji).

Iz vsebine ravnokar citirane naredbe jasno izhaja, da so bila do uveljavitve iste za sojenje te vrste kršitev praviloma pristojna sodišča, namreč redna sodišča, da pa so bile iz praktičnih razlogov s to naredbo vse lažje prekršitve dodeljene upravnim oblastvom.

V praksi so se zlasti prve čase naša okrajna sodišča izrekala nepravilno za nepristojna glede sojenja raznih kršitev naredb Visokega komisarja, posebno ako so bile zagrožene razmeroma nizke kazni. Kakor sem gori obrazložil, je bilo to postopanje zgrešeno, ker je do naredbe z dne 26. januarja 1942 veljala praviloma pristojnost rednih sodišč, kjer ni iz naredb samih izhajalo kaj drugega. Tako je n. pr. uredba Visokega komisarja o vodenju registra prebivalstva v občinah Ljublj. pokrajine z dne 12. avgusta 1941 št. 84 določila v členu 28: Za ugotovitev prekršitev zadostuje, če ni nasprotnih dokazov, pričanje občinskih uradnikov in uslužbencev, podkrepljeno s prisego, pred županom, ki pokliče prekršitelje pred sé in jih pozove, da opravijo denarno plačilo v javno korist; takojšnje plačilo proti potrdilu izključi kazenski postopek. Izmera denarnega plačila ustreza najnižjim globam v prejšnjem členu. — Če se prekršitelj brani, da bi na mestu plačal, napravi župan zapisnik in ga predá v 24 urah s o d n e m u o b l a s t v u, ki mora brez odloga uvesti kazenski postopek.

Po tej uredbi morajo torej sodišča soditi dejanja, za katera so zagrožene razmeroma nizke globe od 100 do 500 lir (čl. 27 uredbe). Enak postopek kakor ta uredba predpisuje tudi Nar. Vis. kom. z dne 25. aprila 1942 št. 42 o novih določbah za voditev registra prebivalstva.

Kakor že rečeno, so bila sodišča redoma pristojna za sojenje vseh kršitev predpisov, nanašajočih se na porazdelitev, potrošnjo in zlasti na cene življenjskih potrebščin („in materia annonaria“) in to vse do tedaj, da je stopila v veljavo gori citirana naredba z dne 26. januarja 1942 št. 8, ki je prepustila presoji upravnih oblastev, katere primere imajo slednje kot težje narave prepustiti kaznovanju sodišč. Zato do 26. januarja 1942 pri veliki večini naredb te vrste ni bilo nič izrečno določeno glede pristojnosti, le pri naredbah, ki so določale maksimalne cene živilom in drugim potrebščinam, se je naredbodavec vedno skliceval na jugoslov. uredbo o cenah. Naredba Vis. komisarja z dne 9. julija 1941 št. 63 o določitvi pribitkov v nadrobni prodaji pa se sklicuje na bansko odredbo z dne 14. januarja 1941, ki pa se glede kaznovalne pristojnosti sklicuje na uredbo o pobijanju draginje in brezvestne špekulacije z dne 20. septembra 1939. Ta pa določa zopet, vsaj za takozvane „prestopke“ (v nasprotju s „prekrški“) kaznovalno pristojnost sodišč.

Po izdajanju naredbe z dne 26. januarja 1942 št. 8 so v smislu predpisov te naredbe postala upravna oblastva pristojna za sojenje vseh novih kršitev oskrbovalnih predpisov, kolikor niso smatrala istih za teže kaznivih, in je tudi Visoki komisar v svojih naredbah, izdanih po tem, večinoma predpisal postopek v smislu navedene naredbe odnosno določil pristojnost upravnih oblastev. Sem spadajo razne naredbe, izdane po tem dnevu, kakor n. pr.: Predpisi za mletje žita, o prepovedi uporabe železobetona in železa pri stavbenih delih, o uporabljanju bakrenih električnih vodnikov in železnega gradiva za električne naprave, o uvedbi enotnega obeda v gostinskih obratih in prodaji in potrošnji mesa, o predpisih o proizvodnji in razdeljevanju tehničnega lesa, o potrošnji plina, o uporabljanju kož, o proizvodnji pridelkov, katerih oddaja je obvezna, o racioniranju živil, o zapori goveje živine, o ureditvi preskrbe z vinom, o zapori in ureditvi potrošnje obvezilnega in zdravilnega materiala ter razne določitve cen raznim vrstam blaga in za razna dela.

Kar se tiče naredb, izdanih glede predpisov za promet, za razna vozila, o skrajnih hitrostnih mejah motornih vozil, o zapiranju javnih obratov itd., je bila večinoma že pred izdanjem naredbe z dne 26. januarja 1942 št. 8 določena glede kaznovanja kršitev pristojnost upravnih oziroma policijskih oblastev. Pristojnost rednih sodišč je bila podana le glede nekaterih kršitev predpisov naredbe z dne 11. sep-

tembra 1941 št. 97 o ukrepih za zaščito javnega reda, to je za primere, ko je zagrožena kazen zapora do 6 mesecev in kolikor ni določena pristojnost vojaškega vojnega sodišča; nadalje glede kršitev predpisov naredb z dne 27. septembra 1941 št. 118 o prepovedi odsvojitve motornih vozil inozemcem (kazen: zapor do 6 mesecev). Predpisi glede prometa in tem podobni predpisi, izdani po 26. januarju 1942, pa določajo kaznovalno kompetenco upravnih oblastev, kolikor ni v posameznih naredbah izrečno ustanovljena pristojnost vojaškega vojnega sodišča, kakor v naredbah: z dne 5. junija 1942 št. 106 o uvedbi obvezne civilne službe, z dne 19. junija 1942 št. 119 o neveljavnosti kakor koli prenarejenih novcev in bankovcev in obveznosti oddaje istih, z dne 8. julija 1942 št. 140 o predpisih o rekviziciji nepremičnin v svrhu uporabe za vojaške namene in z dne 16. julija 1942 št. 146 o kazenskih določbah za neustrežanje oblastvenim nalogom.

Tudi naredba z dne 9. marca 1942 št. 41 o določbah za prihajanje v mesto Ljubljana in za odhajanje iz istega določa za eno vrsto kršitev pristojnost voj. vojn. sodišča (za druge pa pristojnost upravnega oblastva).

Kar se tiče predpisov o zatemnitvi, se je sklicevala prva zadevna naredba Visokega komisarja z dne 6. junija 1941 št. 42 na naredbu bana z dne 18. maja 1940 št. 234, ki je določala za kaznovanje kršitev predpisov o zatemnitvi pristojnost upravnih oblastev. Pri tej pristojnosti je ostalo vse do danes, ker se vse zadevne naredbe Visokega komisarja sklicujejo na njegovo prvo imenovano naredbu in nimajo glede kompetence novih določb.

Kakor že omenjeno, se razne naredbe Vis. kom., izdane po 26. januarju 1942 predvsem glede predpisov o oskrbovanju z življenjskimi potrebščinami, deloma pa tudi glede drugih predpisov, v pogledu postopanja in kaznovanja kršitev sklicujejo na nav. naredbu z dne 26. januarja 1942 št. 8. To sklicevanje ni v vseh naredbah enako in dosledno, zaradi česar je postopek po posameznih naredbah različen.

Naredbe: o predpisih za promet in javne obrate z dne 6. februarja 1942, o prepovedi uporabe mask in preoblek z dne 5. februarja 1942, o prepovedi uporabe železobetona in železa pri stavbenih delih z dne 23. februarja 1942, o uvedbi enotnega obeda v gostinskih obratih in ureditvi prodaje mesa z dne 5. marca 1942, o predpisih za kolesarski promet z dne 25. marca 1942, o zapori žveplanega ali vložnega sadja itd. z dne 24. marca 1942, o obveznosti oddaje radijskih aparatov z dne 26. marca 1942, o predpisih o pre-

nočevanju v zasebnih hišah z dne 14. aprila 1942, o proizvodnji semenskih pridelkov, katerih oddaja je obvezna, z dne 18. aprila 1942, o prijavi in zapori goveje živine z dne 11. maja 1942, o ureditvi preskrbe z vinom z dne 22. maja 1942, o spremembah predpisov za promet v času nočne prometne zapore z dne 24. junija 1942 imajo besedilo: „kršitelji se kaznujejo, ako dejanje ne tvori težjega kaznivega dejanja, upravnim potom po specialnem postopku, določenem v naredbi z dne 26. januarja 1942 št. 8, z globo od 100 do 1000 (od n. 2000 L), in v težjih primerih z zaporom do 2 mesecev“. V teh primerih, kadar je kaznen že določen v okviru, v katerem je upravno oblastvo pristojno, nastopa izključna pristojnost upravnega oblastva.

Isto velja za naredbe, ki imajo besedilo: „... kaznuje se, ako dejanje ne tvori hujšega kaznivega dejanja, z globo od 1000 do 5000 lir in v hujših primerih z zaporom do 2 mesecev. Kršitve se ugotovijo in dokončno odločijo (sono.. definite) po upravni poti s postopkom naredbe z dne 26. januarja 1942 št. 8.“ (N. pr. naredba o predpisih o proizvodnji in razdeljevanju tehničnega lesa z dne 25. marca 1942, naredba o racioniranju živil z dne 25. aprila 1942).

Zopet druge naredbe, kakor naredba o spremembi cenika za zdravila z dne 30. marca 1942, naredba o potrošnji plina z dne 7. aprila 1942 in razni maksimalni ceniki za dela krojačev, modistk itd., imajo bolj jasno besedilo: „kršitelji.. se kaznujejo upravno po postopku naredbe z dne 26. januarja 1942 z zaporom do 2 mesecev in z globo do 5000 lir.“ Tu je jasna izključna pristojnost upravnih oblastev.

So pa druge naredbe, ki deloma vsebujejo podobne predpise, katerih besedilo se glasi tako, da nastopi pristojnost sodišč, ako upravno oblastvo smatra, da bo treba izreči kaznen zapor nad 2 meseca ali globo nad 5000 lir. V teh naredbah se dotična določba glasi: „kršitve se kaznujejo po predpisih naredbe z dne 26. januarja 1942“ (n. pr. naredba o ceniku za zelenjavo in sadje z dne 27. aprila 1942, predpisi o poseku določenih gozdovalnih pasov z dne 8. maja 1942). — Ali pa: „vsaka prekršitev predpisov se zasleduje v smislu naredbe z dne 26. januarja 1942“, odnosno „kršitve se kaznujejo po uredbi o cenah z dne 12. marca 1941 v zvezi z naredbo z dne 26. januarja 1942“ (naredba o maksimalnem ceniku za premog z dne 17. februarja 1942 in razni drugi ceniki, cene za stavbeni in mizarski les z dne 26. junija 1942).

(Konec prih.)